

'Mijn Verlosser leeft'

Weinig mensen beseffen dat deze stralende geloofsbelijdenis weggerukt is uit de rauwe klachten en bittere verwijten van de lijdende Job. Het zijn kreten die brutaal in het gezicht van Jobs betweterige vrienden worden geslingerd. Job zou verbijsterd zijn als hij de toonzetting zou horen waarin zijn protestsong tegenwoordig in onze diensten klinkt. Lijdend onder pijn, verdriet en het gemartel van de vrome redevoering van zijn vrienden, uit hij deze krachtige woorden. En ondanks het feit dat ikzelf enthousiast met bovengenoemde liederen meezing, wil ik Jobs woorden even terugzetten in hun verband.

Job is aan het woord! Hij slaat terug naar zijn raadgevers. En terecht! De argumentatie van de vrienden was hoe langer hoe harder en feller geworden. Natuurlijk bedoelden ze het goed. Het ging hun ook om Jobs bestwil, maar toch is het even slikken als je de woorden hoort die deze drie vrienden tegen Job zeggen. Allemaal willen ze Job overtuigen. Job, je bent eigenwijs. Wat je zegt is abnormaal. Denk je het zelfs beter te weten dan God? Job, je moet toch wel serieus blind zijn om je eigen grenzen niet te erkennen. Vind je het niet ontzettend arrogant om het zomaar in je eentje op te nemen tegen ons theologisch-pastorale systeem van ziekte en pijn? Job, hoe durf je! Je zult het toch ergens aan te danken moeten hebben! Luister nu toch, Job, de

*'Mijn verlosser leeft',
we zingen het
regelmatig in onze gemeenten.
De ene groep zingt het loflied
luid vanuit 'Opwekking 554'
en voor anderen is het een
van de prachtigste stukken uit
Händels 'Messiah', maar hoe
goed kennen we de geschiedenis
van deze woorden? In dit artikel
zullen we er kort bij stilstaan.*

mannen met het juiste inzicht staan voor je! God is rechtvaardig, dus kan jouw lijden niet onrechtvaardig zijn. Buig je voor God, belijd je zonden! Terecht wordt een mens voor zijn zonde gestraft en zondigen is niet het ergste: erger is het nog om je fouten niet te willen zien en erkennen! Dit en nog veel meer wordt uitgegoten over een Job die vergaat in zeeën van pijn en verdrinkt in zijn verdriet – en ik weet niet of we het beter zouden doen. Misschien zouden sommigen er helemaal niet op uitgaan om Job te spreken. Of zouden anderen hem voorzichtig de tip geven om eens te bellen met iemand van de EO-nazorg. Misschien zouden we hem een boek geven over het Jobslijden, of een jaarabonnement op de BODE dat toevallig als jaarthema 'de wil van God' heeft.

Daar sta je dan naast Job, als vriend en raadgever, en dan zegt hij het voor het eerst: 'ik weet'. Provocerend! Er heerste een doodse stilte... Wat weet deze mens diep in zijn ellende? Wat weet hij, dat wij niet weten? 'Maar ik weet: mijn Losser leeft en ten laatste zal Hij op het stof treden' (Jb19:25). Wat een credo! Job is zijn weten nog niet kwijt. Hij noemt God niet zijn Rechter, die hem slaat, maar zijn Losser (Hebr. *go'él*, NBV: 'redder'), die hem verlost! Job lijkt het te weten. Je kunt aan de grond zitten, zonder land en eigendom, maar je bent nooit reddeloos verloren als er een lossor voor jou is! Hij kan je

losmaken uit je vastgelopen situatie. Hij kan je *verlosser* zijn! Job beroept zich daarom op een God die Zich verantwoordelijk voor hem weet. Een Losser die ondubbelzinnig partij zal kiezen. God is zijn Losser! God is geen dode abstractie. Hij leeft!

En dan volgt Jobs oorlogsverklaring aan de vrome pratens (Jb19:29). 'Vrees dan zelf het zwaard, want jullie woede is een wandaad die het zwaard verdient. Weet dat er recht gesproken wordt.' Job beschuldigt zijn beschuldigers, waarschuwt zijn waarschuwers en preekt tegen zijn predikers. Je houdt het niet voor mogelijk dat de gelovige Job deze woorden uitspreekt. Hebben we niet vaak gehoord dat gelovige mensen zich klein moeten maken? Dat God vaker door anderen tot ons spreekt dan dat Hij Zelf direct tot ons spreekt? Hoe vaak denken we niet: 'Ik zal wel fout zijn tegenover God. Wie ben ik nu om het zo op de spits te drijven?' Maar Jobs reactie is verrassend anders. Tegenover zijn vrienden, tegenover God. Het is een indrukwekkend pleidooi voor zichzelf. Jazeker! Op het eerste gezicht lijkt het onbegrijpelijk. Waarom deze krasse felheid tegen zijn vrienden? Ze bedoelden het toch goed, al zaten ze in hun eenzijdige visies op het leven gevangen. Je ziet ze daar zitten: de oudere morele Elifaz, sympathiek, mild en wijs; de filosofische Bildad, rechtzinnig en rechtlijnig; en de normalistische Zofar, fel en direct. Ze kijken elkaar al een beetje verdwaasd en hoofdschuddend aan. Hier is niets mee te beginnen. Zullen we maar al opstappen of wachten we nog even?

En toch heeft Job gelijk. Zijn Losser leeft. Uiteindelijk krijgt hij het

antwoord van God Zelf. Niet God de grote abstractie geeft antwoord, maar de levende God. Het is zijn zielzorgerlijk antwoord op Jobs reactie. Hij toont Job daarbij zijn intense zorg voor de schepping. Daarbij wil Hij de lijdende Job niet in de eerste plaats overdonderen met bijvoorbeeld een vlijmscherpe berisping: 'Mannetje met je grote mond! Kom jij eens hier, dan zal Ik jou wel eens even op je plaats zetten!' God wil erkend worden door zijn schepping en daarom vraagt Hij Job: 'Job, heb jij dat ooit zo gezien? Heb jij ooit zo in mijn hart gekeken?'

'Als iemand slecht leeft zal God hem streng straffen. Als iemand goed leeft zal het goed met hem gaan.' Deze visie is in het algemeen volkomen juist, maar het probleem is dat ook de omgekeerde conclusie vaak wordt getrokken: 'Gaat het iemand slecht dan komt dat omdat hij zwaar gezondigd heeft.' Vanuit de totale informatie die wij in Gods Woord vinden, kunnen we zeggen dat deze omgekeerde conclusie soms klopt, maar niet altijd. In het denken van Jobs vrienden wordt deze omgekeerde conclusie wel voor honderd procent volledig toegepast. De drie vrienden gaven op zichzelf juiste en orthodoxe antwoorden, maar het probleem was dat deze inhoudelijk juiste antwoorden onbedacht werden toegepast op de situatie van Job. Het leven met God werd gereduceerd tot een paar theologische theorieën die op zichzelf juist waren, maar niet altijd alles konden bevatten. Dat moet ons op het gebied van de zielszorg en de evangelisatie ervoor waarschuwen dat we juiste bijbelse antwoorden kunnen geven die toch volledig misplaatst zijn. We weten het soms zo erg goed

voor de ander. We interpreteren en adviseren, maar luisteren, meelijden, naast iemand staan en niet tegenover iemand zitten is wat Job nodig heeft. Misschien zeggen we (in navolging van Elihu (Jb32-37)): 'Je zult door de hel moeten gaan om de hemel terug te vinden.' 'We zien alleen de achterkant van het tapijt. Een grote warboel van draden. God ziet de voorkant en straks wordt die naar ons toe gekeerd. Dan zien we een prachtig patroon waar een duidelijk beeld in zit.' 'Juist via de weg van de verbrijzeling kan God de ellendige redden of de verdrukte het oor openen.' 'Als God slaat, zou het wel eens kunnen zijn dat Hij heel dichtbij komt, als Vriend en Leermeester.' 'Het leed kan Gods therapie zijn. Het lijden als goddelijke pedagogie.' Maar hoe zit het dan met al die ontelbaren die getroffen werden en niets van God ontdekten? Of die mensen die zo toegetakeld werden dat er geen sprake kon zijn van geestelijke verrijking of verdieping? Of diegenen die door hun lijden afstompten, verbitterd raakten en in een bodemloze put vielen? Moest God dan de dood van Jobs kinderen gebruiken om zijn leven te vernieuwen? Hoe vaak werden ouders bij de dood van hun kind niet door de gemeente getroost met herinneringen aan fouten in hun verleden. Hoe vaak klonken niet de troostvolle woorden van de prediker tijdens de begrafenis dat dit alles hen wellicht dichterbij God zou brengen? Laten we maar voorzichtig zijn om te snel een systeem te maken over God en het leed.

Job antwoordde de Heer: 'Ik weet dat niets buiten uw macht ligt en geen enkel plan voor U onuitvoerbaar is. Wie was ik dat ik, door mijn

onverstand, uw besluit wilde toedekken? Werkelijk, ik sprak zonder enig begrip, over wonderen, te groot voor mij om te bevatten. Luister, zei ik, dan zal ik spreken, ik zal U ondervragen, zeg mij wat U weet. Eerder had ik slechts over U gehoord, maar nu heb ik U met eigen ogen aanschouwd. Daarom herroep ik mijn woorden en buig ik mij, zoals ik hier zit in het stof en het vuil' (Jb42:1-6). Het slot van Jobs rede is een van de hoogtepunten in het boek. Het zijn woorden die klinken als een psalm. Job erkent Gods verhevenheid en nabijheid. Zijn bewogenheid met het lijden. God is zijn Vriend en een vriend wordt vertrouwd ook als de schijn tegen is. Dat is geen theorie over 'goed' en 'kwaad', maar een levenshouding, een 'ja' tegenover God ondanks al het onbegrijpelijke en onaanvaardbare. Dat is geloof!

Is het lijden voor christenen een pijnlijker raadsel dan voor mensen die een andere levensbeschouwing hebben? Voor een humanist, marxist of boeddhist is het lijden even pijnlijk, maar er is niet dat borende vraagteken, het kwellende raadsel: 'waarom?', 'waartoe?'. De meest benauwende vraag van je bestaan en je vindt niet altijd een antwoord. Er is geen godsdienst in de wereld die zoveel vragen over het lijden openlaat als het christendom. Het lijden wordt ook in het boek Job niet verklaard. God is het slot van het boek Job. We ontvangen geen duidelijk antwoord op de vraag naar het 'waarom' van het leed. Een lijdend mens wordt opgeroepen in zijn lijden te blijven vertrouwen en verwachten. Er wordt verder geen diepere zin aan Job gegeven. Wel houden we een Naam over: 'Ik zal zijn'.